

Som man frågar får man svar - en learning study om att lära sig resonera historiskt

Sammanfattning

Forskningsobjektet i föreliggande Learning study är förmågan till historiskt resonerande (*historical reasoning*), och mer specifikt de delar av förmågan som innebär att kunna ställa historiska frågor och använda historiska källor. Förmågan att ställa historiska frågor utgör det indirekta lärandeobjektet, och det direkta lärandeobjektet kommer att definieras inom ramen för temat inkludering och exkludering i Sveriges demokratiseringsprocess. Lärandeobjektet innebär att eleverna lär sig formulera relevanta och fruktbara frågor till historiska källor i en historisk kontext.

Forskningsobjekt och forskningsfrågor

Forskningsobjektet är historiskt resonerande, och forskningsfrågorna syftar dels till att undersöka lärandeobjektets beskaffenhet, d.v.s. vad det innebär att kunna ställa relevanta och fruktbara historiska frågor, och dels att undersöka relationen mellan elevernas förmåga att ställa historiska frågor, och den undervisningspraktik förmågan konstitueras i, i termer av vad som är nödvändiga förutsättningar för att utveckla kunskaperna. Avsikten är att förstå lärandeobjektet, historiskt resonerande, i relation till den praktik där det iscensätts, d.v.s. historieundervisningen, och antagandet att eleverna utvecklar kunnandet genom deltagande i undervisningspraktiken. Ett socio-kulturellt antagande är att praktiken måste vara meningsskapande så att eleverna, genom deltagande, upplever ett behov av att ställa historiska frågor till olika källor, och en variationsteoretisk utgångspunkt att den måste erbjuda en tillräckligt varierande empirisk erfarenhet för att eleverna ska kunna urskilja och formulera fruktbara och relevanta frågor till olika typer av källor och kontexter.

Forskningsdesign

Forskningsdesignen innebär att två learning studies genomförs med samma lärandeobjekt, men med delvis olika undervisningsdesign. Två olika undervisningsdesigner, där betingelserna för att ställa historiska frågor varierar, testas och jämförs i en komparativ studie. Ett fenomenografiskt för- och eftertest kommer att användas för att undersöka vilka aspekter av lärandeobjektet som är kritiska för elevernas lärande. Datamaterialet kommer att utgöras av dokumentation av lärarnas diskussions- och planeringsarbete, intervjuer med eleverna före och efter forskningslektionerna, samt filmning och ljudinspelning av forskningslektionerna. I avhandlingsarbetet används learning study som forskningsmetod, variationsteori som design- och analysredskap av undervisningspraktiken, och socio-kulturella perspektiv som utgångspunkt för diskussionen om kunskap och lärande.

Förväntat kunskapsbidrag

Min utgångspunkt är att förmågan att ställa historiska frågor och använda historiska källor är en central medborgarkompetens, och mitt forskningsintresse är att nå kunskaper om hur undervisningspraktiken kan främja förmågan till historiskt resonerande. Förhoppningen är att dessa kunskaper ska kunna användas för att designa effektiva lärandeuppgifter och bidra till att utveckla historieundervisningens praktik. Det huvudsakliga forskningsbidraget är fördjupade kunskaper om innebörden av lärandeobjektet, och om relationen mellan lärandeobjektet och dess undervisningspraktik.

Att kunna anlägga historiska förklaringar vid arbete med källor inom gymnasieämnet Historia

Sammanfattning

Den övergripande forskningsfrågan för min avhandling är att undersöka vad som karaktäriserar förmågan att anlägga underbyggda historiska förklaringar baserat på tolkningar av källmaterial inom gymnasieämnet Historia. Denna fråga utgör också det indirekta lärandeobjektet för de Learning Studies som genomförs inom ramen för avhandlingen. Kunskandet kommer att analyseras utifrån samspelet mellan förmågens ämnesmässiga karaktär, elevernas förförståelse och den genomförda ämnespraktiken.

Forskningsfrågor

Syftet med avhandlingen är att utforska vilket kunnande som krävs för att behärska förmågan att anlägga historiska förklaringar vid arbete med källor inom gymnasieämnet Historia. De frågeställningar som kommer att stå i centrum för arbetet är:

- Vad innebär det att kunna anlägga underbyggda historiska förklaringar inom gymnasieämnet Historia?
- Vilka aspekter är kritiska för valida tolkningar av källor i samband med anläggandet av historiska förklaringar?
- Hur kan en undervisningsdesign utformas som för eleverna möjliggör ett anläggande av underbyggda historiska förklaringar?

Forskningsfrågorna utgår från ett historiedidaktiskt perspektiv där kunnandets karaktär förstås och analyseras utifrån samspelet mellan förmågens ämnesmässiga karaktär, elevernas förförståelse och den genomförda ämnespraktiken.

Forskningsdesign

I utforskandet av den övergripande forskningsfrågan utgår jag från en förståelse av historieämnets karaktär baserad på den teoretiska referensramen hos den anglosaxiska historiedidaktiken. Som forskningsmetod används Learning Study – en metod där lektioner planeras, analyseras och revideras i en cyklisk process. Det historiekulturella perspektivet med inriktning Learning Activity kommer att kombineras med Variationsteorins antaganden i syfte att utforma en ämnespraktik som möjliggör för eleverna att identifiera de för lärandeobjekten kritiska aspekterna. Studierna, vilka genomförs i samarbete med tre historielärare på ett gymnasium i Jönköping, behandlar samma indirekta lärandeobjekt. Källmaterialet kommer att variera men för båda studierna vara av tematisk karaktär. I den första Learning Studien behandlar källorna den sentida Imperialismens Epok med fokus lagt på kapplöpningen om Afrika. Avhandlingens datamaterial utgörs av dokumentation från lärargruppens diskussioner, screening, för- och efter-test samt ljud- och videoinspelning av forskningslektionerna.

Förväntat kunskapsbidrag

Ambitionen är att med avhandlingen ge ett ämnesdidaktiskt bidrag till gymnasieämnet Historia genom att med Learning Study som metod utforska det kunnande som krävs för att anlägga underbyggda historiska

förklaringar vid arbete med källor. Jag hoppas också kunna dra vissa slutsatser om hur en lämplig ämnespraktik kan utformas i syfte att utveckla elevernas förmåga i detta avseende.